

Månadens fördjupning:

Läsande i förändring

Den reella och den digitala världen håller allt mer på att smälta samman och inom flera områden är konvergensen nästintill total.

Musik- och filmindustrin har på många plan blivit tvungen att tänka i helt nya banor sedan deras publik anpassat sina gamla vanor och beteenden till nya arenor. Men hur ser det ut på den litterära fronten? Det ska vi ta ta en närmare titt på i det här numrets fördjupning.

Att döma av rapporter och statistik läser vi mer än någonsin, bara under 2006 [ökade försäljningen](#) av allmänlitteratur i Sverige med 7,4 procent. Trots att den traditionella bokhandeln har backat något är den fortfarande dominerande med 50 procent av marknaden - tillväxtprocenten hittar vi, föga förvånande, inom Internethandeln.

Bokhandlare börjar också i högre utsträckning få upp ögonen för denna trend och jobbar oftare med "upplevelser i butik" för att den vägen locka in fler kunder på nätet och vice versa. Vad vi kan utläsa är dock att människor, samhällets digitalisering till trots, fortsätter att läsa fysiska böcker (och tidningar). Vad beror detta på?

Det finns flera intressanta konsumentaspekter att titta närmre på inom detta område. Dels handlar det om var, när och hur vi köper våra böcker, dels hur och var vi helst läser dem.

E-böcker är inte precis någon nyhet på den digitala stjärnhimlen, ändå har de inte på långa vägar lyckats slå ut de fysiska böckerna. Gällande läsbeteenden finns dock skillnader att ta hänsyn till ur ett globalt perspektiv.

Medan vi svenskar inte verkar känna oss helt hemma med att läsa romaner på datorn, ligger man i Japan ljusår före. Enligt en [artikel på Techcrunch](#) är mer än hälften av alla japanska bestsellers lästa i en mobiltelefon. Och inte nog med att böcker där konsumeras och distribueras mobilt, det finns där även [flera exempel](#) på romaner som författats mobilt. En främmande tanke kan tyckas, men kanske handlar det mycket om vilken inställning man har till läsning, litteratur och framförallt användandet av språket i den. Som det i artikeln klokt påpekas "it could also encourage writers to be inventive with language in new ways. Language must always evolve."

Ett alternativ till att själv läsa böcker är som bekant att lyssna på dem, och de klassiska ljudböckerna har förstås också sin digitala motsvarighet. Via [Audible.com](#) kan man, precis lika enkelt som musik, ladda ner digitala ljudböcker till sin mp3-spelare, iPod eller dator. Företaget förmedlar över 40 000 nerladdningsbara titlar och distribuerar även dagstidningar och månadsmagasin i ljudform. De har dessutom ensamrätt inom området på iTunes.

Bland de nationella motsvarigheterna märks till exempel Ljudboken.se och Audibox.se, och hos Bokilur.se kan man lyssna på ljudböcker i mobilen. I senaste numret av Pc För Alla (nr 11) listar man olika sätt att skaffa MP3-böcker samt prisskillnader på dem i 15 olika nätbutiker. Ett annat projekt på den svenska marknaden är [Mediejukeboxen](#), ett tekniskt tillskott på bibliotekens hemmaplan. Det är en digital utlåningsdisk där besökare kan ladda ned och låna hem digitala filer såsom filmer, ljudböcker, musik, språkkurser och faktaprogram till sitt USB-minne, iPod och andra bärbara lagringsenheter. Tanken med att placera den på bibliotek istället för på nätet är att det ska vara mer "levande", möta en bred grupp av låntagare i alla åldrar och att filerna, tack vare lokal placering, ska gå snabbare att ladda ner. En färsk undersökning visar dock att biblioteksbesökarna i Sverige och i synnerhet i Stockholm, minskat drastiskt senaste tiden, så kanske är tanken ändå mer god än ändamålsenlig.

När frågan varför e-böcker inte hittills har fått större genomslagskraft ställs, brukar

svaret ofta bli att ”det är jobbigt att läsa på datorn”, ”vanliga böcker är lättare att ta med sig” osv.

Detta är något som flera stora aktörer på data- och teknikmarknaden tagit fasta på och i sin tur lanserat produkter som ska revolutionera bokmarknaden och konsumenters läsbeteenden. Världens första prototyp på en fungerande läsare för e-papper var [Philips Readus](#) (video), men den senaste och i dagarna mest omtalade apparaten är [Amazons Kindle](#). Det är en digital läsplatta som tillåter användaren att snabbt och trådlöst ladda ner och prenumerera på tusentals böcker, dagstidningar, uppslagsverk och bloggar. Till sina övriga attribut hör att den är liten och lätt, har ett långlivat batteri, 256 MB minne (och därmed kan lagra upp till 200 romaner), bra skärmapplösning ”att liknas vid papper”, enkelt justerbar textstorlek, inbyggd MP3-spelare, lexikon och uppkoppling till Amazon's eget Whispernet. På Kindles hemsida finns i dagsläget drygt 900 produktrecensioner och utifrån dessa får den betyget 3 på en femgradig skala. Det negativa som generellt lyfts fram är priset, 399 USD, att

den är designmässigt ful, att man måste betala för vissa tjänster som annars är gratis (exempelvis blogfeeds) liksom att den saknar PDF-stöd. Trots sina sämre sidor ska den ha sålts slut drygt fem timmar efter release, vilket säger en del om efterfrågan.

Kindle har ännu inte nått Sverige, men på Ebay ligger den ute för upp till det dubbla originalpriset för ivriga spekulanter. Intresset i Sverige verkar dock svalt vilket bland annat [lyfts fram av kritiker](#) som Adam Erlandsson, Svd. Även om just hans diskussion främst har en teknisk fokus kan man spekulera i om det i grund och botten inte handlar om att vi svenskar är ett traditionsbundet folk som fortfarande tungt framhäver Gutenbergs boktryckarkonst i sina historieböcker, älskar sin bokrea och sina Billy-bokhyllor fyllda till sin bredd...

Tillbaka till Kindle, som förstås inte är utan konkurrenter. Sony har lanserat sin [Sony Reader](#), från början tänkt som e-bokens motsvarighet till iTunes. Enligt somliga har den mer tilltalande attribut såsom snyggare design och smidigare utformning men saknar å andra sidan sådant som ett funktionellt tangentbord, sök- och scrollfunktioner, ordlexikon och möjligheten att ladda ner böcker utan att vara ansluten till en dator.

En produktrecensent på Amazon sammanfattar trots detta sin jämförelse av de två så här: "I'll use the Kindle to show my friends, and the Sony Reader for reading".

Men med andra mediekonvergerande apparater såsom Apples nya tillskott iPhone (när Sverige i vår), kan man fundera över vilken funktion de digitala läsplattorna egentligen fyller, vilket bland annat lyfts fram i bloggen [Webb o Media](#). Anledningen till att digitalt papper eller e-papper inte slagit igenom, får man gissa, går att härleda till samma konvergensproblematik. Trots unika egenskaper som att vara böjbart, reflektera ljus som riktigt papper (till skillnad från digitala läsplattor som

använder inbyggt bakgrundsljus för att belysa sina pixlar) och visa text och bild utan strömtillförsel, är det inget som gått hem på konsumenternas marknad. Kring Diginews, ett europeiskt forskningsprojekt om digital distribution och konsumtion av e-papperstidningar som samlade stora delar av tidningssverige 2004-2006, har det till exempel varit ganska tyst. [Här](#) kan du läsa mer om detta.

Konsumenternas krav på läsvänlig text är i alla fall uppenbarligen hög och kanske avgörande för varför man väljer att läsa vissa saker på papper framför via skärm. Svenska [ReadRunner](#) är ett exempel på några som förstått detta och som utvecklar, marknadsför och säljer programvaror som underlättar läsning på skärm. Deras affärsidé är att öka överföringshastigheten mellan datorns skärm och läsarens hjärna för att både öka läshastighet och läsförståelse hos kunderna till företag som säljer på e-textbaserat material.

Utöver läsarnas vana vid det fysiska bladet finns andra fördelar kopplade till traditionell romanläsning som e-böckerna än så länge inte lever upp till. När vi köper en bok i bokhandeln köper vi också rätten att fritt låna ut, sälja vidare eller ge bort den om vi vill. För nedladdat material gäller

oftast helt andra villkor som om de bryts likställs med kriminell handling. Dessa innefattar bland annat att du inte har rätt att varken låna, låna ut eller sälja vidare nedladdade böcker. Detta och många andra synnerligen intressanta aspekter belyses fyndigt briljant i [The Future of Reading - A Play in Six Acts](#) .

Att analysera läsbeteenden över tid är inte helt lätt, och ju fortare samhällets och dess tekniska utveckling går framåt, ju svårare blir det att isolera konsumenternas specifika vanor. Ämnet diskuteras på bloggar och i [universitetsuppsatser](#), men några definitiva svar finns förstås inte. Fördelarna med digitaliserad läsning är många och kan kanske vara en del av lösningen inom globalt aktuella problemområden som resursslöseri, utrymmesbrist, dyr och dåligt uppdaterad

skollitteratur etc, men än tycks det papperslösa samhället fortfarande vara långt borta.

Kanske finns det gränser för i vilken omfattning konsumenter vill kompromissa på den fysiska upplevelsen av saker och ting? Kanske har det bara att göra med att "Rom inte byggdes på en dag" och att somliga förändringar måste ses över en mycket längre tid. Böcker och tidningar har trots allt funnits bra mycket längre än inspelad musik och film, och således har konsumenternas beteenden där mycket djupare rötter som med det sunnda förnuftets tänk borde ta längre tid att gräva upp. Men att förändringen har börjat ske är ett faktum, på vilket den snabba slutförsäljningen av Kindle kanske bara är ett utav många bevis.